

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretningstjenestes virksomhed [af Skræppenborg-Nielsen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 945, fremsættelsen i tidenden sp. 2578).

Sagen sattes til forhandling.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Selv om jeg for ganske nylig havde lejlighed til her i det høje ting at besvare et spørgsmål fra det ærede medlem hr. Aksel Larsen om det lovgrundlag, på hvilket politiets efterretningstjeneste er organiseret, vil jeg alligevel finde det hensigtsmæssigt som udgangspunkt for denne debat at give en lidt mere udførlig oversigt over den historiske udvikling på dette område.

Det har altid hørt til politiets opgaver at søge at skabe et værn mod handlinger rettet mod den lovlige samfundsorden, og i 1927 etableredes en særlig afdeling inden for Københavns opdagelsespoliti med den opgave at varetage informationstjenesten på dette område. I 1931 pålagde daværende justitsminister Zahle i en cirkulæreskrivelse politimestrene en vis indberetningspligt til denne særlige afdeling af Københavns politi. Det særlige sikkerhedspoliti under rigspolitichefen blev oprettet i 1939, efter at der ved lov af 15. marts 1939 var tilvejebragt den fornødne normering. Sikkerhedspolitiets opgave skulle netop være at skabe værn mod foretagender eller handlinger, som kunne antages at være rettet mod rigets selvstændighed og den lovlige samfundsorden. Denne særlige del af politiets virksomhed har flere gange siden givet anledning til debat, hvor de skiftende justitsministre i det omfang, forholdene tillod det, har orienteret det høje ting om efterretningstjenestens arbejde. Jeg kan således nævne, at de tidligere justitsministre Elmquist og Helga Pedersen i henholds-

vis 1947 og 1952 har givet folketinget en sådan orientering.

Ved lov af 11. juni 1954 om ændringer i retsplejeloven, hvilke ændringer blev vedtaget med 122 stemmer mod 6, blev der gennemført en nyordning af politiets ledelse. Ved denne lejlighed blev efterretningstjenesten udskilt fra rigspolitichefembedet og henlagt under en selvstændig chef for politiets efterretningstjeneste. Jeg havde dengang i forbindelse med lovforslagets behandling lejlighed til over for et folketingsudvalg at give en udførlig redegørelse for efterretningstjenestens virksomhed. Grundlaget for den nuværende organisation af efterretningstjenesten blev skabt ved lov af 7. juni 1958 vedrørende ændringer i retsplejeloven. Ved denne lov, der blev vedtaget enstemmigt med 139 stemmer, blev tjenesten på ny lagt ind under rigspolitichefen under ledelse af en politiinspektør.

Den 29. januar i år havde jeg her i tinget ved besvarelse af et spørgsmål fra det ærede medlem hr. Holmberg lejlighed til at redegøre for de almindelige retningslinjer for efterretningstjenestens virksomhed, herunder om registrering af oplysninger. Jeg nævnte bl. a., at der efter den for chefen for efterretningstjenesten i november 1953 udfærdigede instruks skal udvises stor forsigtighed ved anvendelsen af det tilvejebragte materiale. Oplysningernes rigtighed skal, så vidt det er muligt, efterprøves, og hvis det ikke har kunnet ske, men det dog efter omstændighederne i det enkelte tilfælde findes rigtigt at meddele dem til vedkommende styrelse, må denne udtrykkelig gøres bekendt hermed. Oplysninger om enkeltpersoner på grundlag af det af politiets efterretningstjeneste indsamlede materiale gives ikke til private, men alene til de stedlige myndigheder, hvis arbejdsområde indebærer en sikkerhedsrisiko.

I forbindelse hermed bemærkede jeg, at det ikke er efterretningstjenestens opgave at tage stilling til det spørgsmål, der for mig at se må være afgørende, nemlig hvilken

[Justitsministeren.]

betydning der i det konkrete tilfælde skal tillægges de meddelte oplysninger. Denne afgørelse træffes af vedkommende styrelse, og således må og skal det være.

Jeg må herefter fastslå, at politiets efterretningstjeneste under de skiftende regeringer har arbejdet efter samme hovedretningslinjer både med hensyn til almindelig efterforskning og med hensyn til registrering og benyttelse af kartoteker. Der er ikke i den nuværende regerings tid sket principielle ændringer på disse områder.

Jeg vil gerne i denne forbindelse i anledning af en række indlæg i dagspressen oplyse, at der ikke sker registrering af personer alene på grundlag af medlemskab af organisationer som Aldrig mere Krig, Kvindernes internationale Liga for Fred og Frihed, Atomkampagnen og Komiteen mod Romunionen, ligesom der selvsagt heller ikke i efterretningstjenesten sker registrering af militærnægtere, deltagere i atomprotestmarch eller homoseksuelle. Må jeg hertil føje, at det er en selvfølge, at der ved selve registreringen udvises den størst mulige forsigtighed.

Idet jeg på ny understreger, at efterretningstjenestens arbejdsform, herunder kartoteker, i hovedlinjerne har været kendt af folketinget, vil jeg udtrykke min forundring over, at det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen ved fremsættelsen af sit forslag til folketingsbeslutning taler om politistatsmetoder. Ingen kan være i tvivl om, at netop de partier, der har været med til at skabe lovgrundlaget for politiets efterretningstjeneste og har taget de skiftende justitsministres redegørelser for det arbejde, der udføres af politiets efterretningstjeneste, til efterretning, ikke er tilhængere af nogen form for politistat.

Jeg kunne måske på dette sted gentage, hvad daværende justitsminister Elmquist sagde under debatten i 1947 — det findes i Rigsdagstidende for 1946-47, folketingets forhandlinger, sp. 3193 —:

„Det arbejde, politiet udfører på dette område som på andre områder, udfører det, fordi det er dets pligt og i overensstemmelse med den til enhver tid siddende regerings direktiver. Det er af meget stor vigtighed for samfundet, at

dette arbejde udføres, og det må derfor forlanges af politiet, at det løser også denne del af sin opgave på forsvarlig måde. Politiet har selvfølgelig ingen selvstændig interesse i at befatte sig med politiske sager, men det har på dette som på andre områder pligt til at efterkomme enhver lovlig ordre fra regeringen.“

Når der således er fuld parlamentarisk dækning for det af politiet udførte arbejde, ser jeg ingen grund til nu at nedsætte et udvalg med så vidtgående opgaver som foreslået af forslagsstillerne.

Den historiske udvikling viser imidlertid, at efterretningstjenestens virksomhed, som naturligt er i et demokratisk land, ofte har givet anledning til drøftelse og en vis uro. Nu står udviklingen jo heller ikke stille på dette område, og jeg finder det derfor forståeligt, at problemet omkring efterretningstjenestens virksomhed på ny er taget op til debat. Jeg tror imidlertid ikke, nogen ansvarlig vil hævde, at udviklingen har skabt en sådan ny situation, at vi i modsætning til andre demokratiske lande skulle kunne undlade at have en efterretningstjeneste, der arbejder efter de hovedretningslinjer, jeg har nævnt. Det må vist være tilstrækkeligt her at erindre om de affærer, der netop i de sidste år har gjort et så dybt indtryk i Sverige og England, og hvor det spørgsmål, der har rejst sig i disse lande, netop har været om efterretningstjenestens effektivitet.

Det er imidlertid regeringens ønske at bidrage til at ophæve den uro, der i befolkningen har været i anledning af efterretningstjenestens arbejde. Det vidste forslagsstillerne, allerede inden de fremsatte deres forslag, idet jeg i spørgetiden den 29. januar i år ved besvarelsen af det ærede medlem hr. Holmbergs spørgsmål meddelte, at hele dette problem var genstand for overvejelse i regeringen.

Særlig for Grønlands vedkommende kan jeg oplyse, at regeringen mener, at den sikkerhedsmæssige situation nu ikke længere er anderledes dér end i det øvrige land, og herefter vil der alene blive indhentet personoplysninger fra efterretningstjenesten, hvor dette i det konkrete tilfælde skønnes at være nødvendigt af sikkerhedsmæssige grunde.

Regeringen overvejer, således som det er sket i Norge og Sverige, at oprette et

[Justitsministeren.]

kontrolorgan, der kan følge politiets efterretningstjenestestets arbejde med hensyn til registrering af oplysninger og navnlig videregivelse af disse. Det er imidlertid et vanskeligt spørgsmål, hvorledes et sådant organ skal virke. På den ene side må det være klart, at justitsministeren stadig vil have ansvaret for de afgørelser, der træffes. På den anden side er det naturligvis nødvendigt, at kontrolorganet følger så nøje med i behandlingen, at de enkelte medlemmer har tilstrækkeligt grundlag for at bedømme ministerens afgørelse. Også sammensætningen af et sådant kontrolorgan volder tvivl, men det vil vel være naturligt i første række at overveje mulighederne for et udvalg bestående af f. eks. 4 medlemmer af det høje ting. Disse spørgsmål er regeringen villig til at drøfte i det udvalg, som jeg går ud fra bliver nedsat til behandling af det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Skræppenborg-Nielsen): Som jeg forleden dag gav udtryk for i det høje folketing, har det materiale vedrørende politiets efterretningstjenestestets hemmelige kartoteker og dens virksomhed i det hele taget, som indtil nu har været offentliggjort i praktisk taget hele dagspressen, med rette foruroliget meget store kredse her i landet. Det er egentlig ikke så sært, for i et folkestyret land er de højst besynderlige ting, der indtil nu i rigt mål er blevet offentliggjort, jo også noget, der vedrører os alle, hver eneste én, eller i hvert fald burde det gøre det.

I min fremsættelsestale forleden mener jeg at have gjort rede for, hvad denne sag egentlig drejer sig om. Det drejer sig for det første om retten til her i landet at tale, som man vil. Det drejer sig for det andet om retten til på tryk at skrive, hvad man vil, og det drejer sig for det tredje om retten til at tilhøre og arbejde for hvilket politisk parti man nu vil, uden at man behøver at ængstes for eller risikere at blive opført i et eller andet hemmeligt kartotek beroende i en eller anden hemmelig efterretningstjenestestets arkiv med de alvorlige følger, dette i en given situation kan indebære.

Jeg er ikke jurist. Alligevel vil jeg vove den påstand, at politiets efterretningstjene-

stes folk — sikkert også andre efterretningstjenestestets folk, for det er ikke efterretningstjenester, vi savner her i landet — handler i strid med ikke alene gældende grundlovsånd, men med dens bogstav og har gjort det i årevis. Det er på høje tid, alt dette hører op, og hvis det er regeringen, hvis det er den højtærede justitsminister eller andre ministre, der på regeringens vegne giver grundlovsstridige ordrer til efterretningstjenestestets folk, er det i højeste grad på tide, at sådanne ordrer omgående tilbagekaldes og det ulovligt indsamlede materiale tilintetgøres. Grundlovens § 77 siger klart og tydeligt:

„Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingen sinde på ny indføres.“

Det vældige materiale, der indtil nu har været offentliggjort i dagspressen om de hemmelige kartoteker og efterretningstjenestestets virksomhed i det hele taget, ikke mindst eksemplerne på de ofte alvorlige følger, dette har afstedkommet på mangfoldige områder både før og nu for talrige hæderlige og ustraffede borgere her i landet, må naturligvis, selv om det offentliggjorte materiale af gode grunde ikke er efterkontrolleret, i et folkestyret land give stof til eftertanke. Der er for mig ingen tvivl om, at tusinder af borgere her i landet i den sidste tid og med rette af og til har stillet sig selv det spørgsmål: hvordan står det egentlig til med friheden og demokratiet? Hvor tæt er vi egentlig inde på den politistat, som ingen her i landet ønsker, og som ej heller nogen godvilligt vil finde sig i, heldigvis. Det hidtil offentliggjorte om kartotekerne og om efterretningstjenestestets metoder i øvrigt viser med al ønskelig tydelighed på trods af det, den højtærede justitsminister allerede i dag har givet udtryk for, at det står temmelig skidt til.

Når forholdet er sådan, og det er jeg ikke bange for at påstå at det er, så er det umiddelbart indlysende, at en undersøgelse må til. Vort forslag til folketingsbeslutning går ud på, at det er folketinget, landets øverste politiske myndighed, der skal foretage den kritiske undersøgelse af politiets efterretningstjenestestets hele virksomhed, som ikke mindst den sidste tids begivenheder med al

[Skræppenborg-Nielsen.]

ønskelig tydelighed og klarhed har vist er aldeles nødvendig. Det haster med en sådan undersøgelse, og jeg håber derfor, at folketingets øvrige partier vil slutte op bag vort forslag til folketingsbeslutning, slutte op bag kravet om, at grundlovens bestemmelser også gælder for efterretningsfolk, og således at ingen med rette mere kan stille spørgsmålet: hvem skal egentlig beskytte mig imod politiet?

K. Axel Nielsen: Der siges og skrives mange slemme ting om kartotekerne i denne tid — og når man taler om kartotekerne, så er det jo i virkeligheden efterretningstjenesten, man sigter efter — men kartoteker, der blot er en praktisk måde at opsamle og bevare oplysninger på, er et aldeles nødvendigt redskab for efterretningstjenesten. Er der nu hold i al den kritik af efterretningstjenesten? Man kan nu nok have sine tvivl. Det ligger i sagens natur, at der ikke er mulighed for at få kritikken afkræftet eller bekræftet. Man kan roligt skyde på efterretningstjenesten, man kan uden større risiko give efterretnings-tjenesten eller kartotekerne, som man nu foretrækker at benævne skydeskiven, skylden for en række fortrædeligheder. Ingen kan modbevise, at de påstande, der udslynges, er rigtige, for efterretningsvæsenet er og skal være tavst. Det kan ikke demtere en påstand om, at man figurerer i efterretningstjenestens materiale. Hvis efterretningsvæsenet indlod sig herpå, ville enhver jo kunne få opklaret, om han er eller ikke er i efterretningsvæsenets søgelys, og det bør naturligvis ikke være muligt.

Vi har her i folketinget i enighed vedtaget, at vi skal have et efterretningsvæsen. Skal der være mening hermed, må dette efterretningsvæsen også være effektivt, men effektiviteten forringes i samme grad, som efterretningsvæsenets virksomhed lægges blot.

Der er to grupper i befolkningen, der gennem deres som regel blinde kritik søger at lægge efterretningstjenesten for had. Den ene gruppe består af den femtekolonne, som vi ved vi har, og som efterretningstjenestens virksomhed i særlig grad er rettet imod. Der er ingen grund til at sige noget til denne gruppe, ud over at den naturligvis søger

støtte, hvor den kan få det, og det vil sige i den anden gruppe, der består af medborgere, der ud fra de ædlest menneskelige be væggrunde forarges over, at nogle personer helt forsvarsløst og — det må sikkert erkendes — i enkelte tilfælde uforskyldt kommer i efterretningsvæsenets register. Til denne sidste gruppe i befolkningen, hvis gode hensigter som sagt absolut må anerkendes, er der grund til at sige: hvis vi skal have et efterretningsvæsen, og det har vi jo hidtil været enige om at vi skal, så ma vi betale prisen derfor. Prisen er de sandsynligvis meget få tilfælde af fejltagelser, der begås. Helt at undgå fejltagelser kan vi næppe nå frem til. Efterretningstjenestens personale er jo også kun mennesker. Kan vi reducere antallet af fejltagelser ved en eller anden form for kontrol, er mit parti parat hertil, vel at mærke hvis det kan ske, uden at efterretningstjenestens effektivitet forringes.

Men må jeg til denne anden gruppe også sige, at den skal nu være forsigtig med at lade sig spænde for femtekolonnens vogn. Denne anden gruppe rummer jo paradoksalt nok de befolkningsgrupper, der værdsætter vore demokratiske frihedsrettigheder mest, og som i givet fald, som vi så det for 20 år siden, er villig til at bringe selv de største ofre for bevarelsen af demokratiet.

Nu er der enkelte kredse inden for denne befolkningsgruppe, der ud fra en neutralistisk eller pacifistisk livsopfattelse hylder slagordet: hellere rød end død, men som, da den brune farve var aktuel, ikke netop sagde: hellere brun end død. I parentes bemærket indeholder disse slagord som de fleste af den slags forførende læresætninger en utilladelig forenkling af problemstillingen. Som kendsgerningerne i årene efter krigen har vist, er der en tredje mulighed, den nemlig, at vi hverken er røde eller døde. For at undgå misforståelser må jeg tilføje, at jeg ikke har noget som helst imod den røde farve, men tankegangen bag slagordet udtrykkes vel også bedre med: hellere leve under et diktatur end slet ikke leve, og der er, som jeg allerede har antydnet, næppe hold i påstanden om, at efterretnings-tjenesten i talrige tilfælde optager folk i kartotekerne uden føje.

Visse dele af pressen har boltret sig gevaldigt, men kan ifølge sagens natur ikke

[K. Axel Nielsen.]

føre bevis for påstandenes rigtighed. Et formiddagsblad, Ekstrabladet for i tirsdags, havde på forsiden en kæmpeoverskrift, der lød „Kartotekerne bygges op efter Gestapomønster“. I artiklen under denne overskrift, med en anonym, påstået tidligere efterretningsmand som kilde, hedder det — jeg beder om formandens tilladelse til et citat —:

„Man følger stort set det nazistiske Tysklands forskrift for Gestapo: kan du ikke ramme en mand, fordi han er kommunist — så se efter, om han ikke er jøde eller af ikke-arisk oprindelse. Glipper de to ting, så opnoter ham som homoseksuel. Det kan han aldrig modbevise, når vi anholder ham en skønne dag ...“

Og så taler man — ja, det gør i hvert fald den ærede ordfører for forslagsstillerne — om den grundlovssikrede ytringsfrihed og efterretningstjenestens farlige trussel herimod. Både Ekstrabladets ansvarshavende redaktør og den pågældende medarbejder er dog, så vidt jeg ved, stadig på fri fod. At bladets alarmerende oplysninger er urigtige, fremgår af den højtærede justitsministers oplysninger i dag. Ministeren sagde, at der ikke sker registrering af personer alene på grundlag af medlemskab af organisationer som Aldrig mere Krig, Kvindernes Fredsliga, Atomkampagnen m. fl., og at der heller ikke sker registrering af deltagere i atomprotestmarch eller af homoseksuelle. Jeg er sikker på, at den højtærede minister kunne have udvidet antallet af eksempler på befolkningsgrupper, der ikke registreres, idet opremsningen naturligvis ikke er udtømmende, men jeg vil dog gerne, i anledning af at Ekstrabladet nu netop nævner jøder, ikke-ariere, spørge den højtærede minister, om der sker registrering af såkaldte ikke-ariere. Må jeg føje til, at jeg i og for sig ikke er i tvivl om svaret.

Når denne førstebehandling af forslaget til folketingsbeslutning er afsluttet, vil jeg stille forslag om, at det henvises til behandling i et 17 mands udvalg. Vi må da forhandle os frem til sammensætningen af et kontrolorgan, der uden at skade effektiviteten kan holde øje med efterretningstjenestens virksomhed. Det er min opfattelse, at dette kontrolorgan skal være så fåtalligt som muligt, f. eks. på 2 personer,

og det vil — synes jeg — være mest i overensstemmelse med formålet, at dette organ vælges af folketinget — det er dog her i folketinget, at garantien for bevarelsen af vor demokratiske samfundsopbygning bør ligge.

En anden ting er så, at den opgave, der pålægges dette kontrolorgan, vel vil være ret byrdefuld, og at det derfor måske kan være vanskeligt at finde de personer blandt folketingets medlemmer, der kan afse den fornødne tid til opgavens løsning. Må jeg i denne forbindelse spørge den højtærede justitsminister, om der kan gives nærmere oplysning om karakteren og omfanget af dette kontrolorgans arbejde.

Vi kan altså i mit parti ikke stemme for det fremsatte forslag, der, hvis det gennemførtes, ville lamme efterretningstjenesten; men vi er som sagt villige til at drøfte det i et udvalg.

Vagn Bro: Hvad angår dette forslag til folketingsbeslutning, skal jeg på mit partis vegne udtale, at det efter vor mening er en selvfølge, at et folkestyret land også må have en ret, ja, en naturlig pligt til at sikre sig, til på dette som på andre områder at være forberedt på at forsvare sin konstitution. Hertil har dette tings flertal, som oplyst af den højtærede minister, jo ved flere lejligheder givet tilslutning.

Hvad der end i pressen og andetsteds er anført angående fejltagelser — eller lad os sige mindre hensigtsmæssig arbejdsmetode — fra politiets side, må det dog slås fast, at der ikke findes noget land, der ikke har et sådant sikringsmateriale. Jeg tør vistnok i så henseende antyde, at sådant materiale ikke mindst er omfattende udarbejdet og benyttet i diktatorlande, hvorfor det også må forekomme ejendommeligt, at det netop er de danske personer, der har haft eller har tilknytning til disse ideologer, der i vort rige møder stærkest som kritikere, selv om de ved, at de kartoteker, der her i landet er tale om, er langt, langt mindre omfattende end i de andre lande.

Men en helt anden sag er det, når jeg nu tidligere har nævnt vort formål på dette område — at sikre i vid forstand konstitutionen mod voldelige angreb — at man uden tvivl både i indsamlingshenseende og personantal måske i de enkelte tilfælde er

[Vagn Bro.]

gået for vidt. Dette vil vi nu få lejlighed til at drøfte i et udvalg — jeg vil dog straks sige: ikke et udvalg som det, forslagsstillerne møder med. Jeg må bl. a. gøre det klart, at når der i slutningen af forslaget til folketingsbeslutning står:

„herunder en vurdering af betimeligheden af kartotekernes fortsatte førelse“, ønsker vi ikke at drøfte dette i noget udvalg. Kartoteker betragter vi, som jeg allerede har sagt, som en selvfølge i ethvert selvstændigt land.

De enkelte ting, de oplysninger, som jeg ikke mener vi behøver at drøfte her, vil vi kunne drøfte i et almindeligt udvalg, som vel bliver en følge af dette forslag. Men jeg ønsker at slå fast, at vor stilling på dette område er, at hvad der sker, sker på den til enhver tid siddende regerings ansvar. Jeg vil gerne føje til, at politiets efterretningstjeneste jo er vedtaget her i folketinget som et led i retsplejeloven under rigspolitechefen, altså under justitsministeriet. Jeg vil da også gerne sige, at mig bekendt er lederen heraf en særdeles påpasselig, men også hensynsfuld tjenestemand under rigspolitechefen, og jeg synes, at på dette ømtålige område må vi her i det høje ting være forsigtige med det evige skyderi på en lovtro tjenestemand, som i visse tilfælde selv må foretage en fortolkning; og jeg synes, det skal siges ved denne sags behandling, at det kan være et vanskeligt spørgsmål, og det er ikke den og den tjenestemand, man skal angribe. Er der nogen at angribe, må man vende sig til regeringen.

Jeg vil foruden angrebet på konstitutionen have lov til at nævne sådanne ting som smugleri og spionage, som jo meget ofte er stærkt sammenknyttede forbrydelser. Det må dog være således, at et land må have en fortegnelse, ikke alene over de personer, som i ind- eller udland er dømt for sådanne lovovertrædelser; men også over dem, der ikke er det endnu, men om hvilke man med et juridisk udtryk kan sige, at de er „med føje sigtet“ for et sådant forhold. Går man derudover, må vi tilråde stor varsomhed, ikke mindst på områder, hvor man, som jeg så et eksempel på, bygger på afstamningen. Man må meget nøje undersøge, om en søn, der har haft en

uheldig fader, skal lide for dette. Det er et af de områder, hvor jeg meget vel kan forstå at man ved registreringen siger: ja, vi går ud fra familieenheden! Det er et problem, som jeg også gerne vil have lejlighed til at drøfte i udvalget. Med mit kendskab til den højtærede justitsminister er jeg ikke i tvivl om, at han vil finde, at her kan vi ikke tale om, at fædrenes synder eo ipso bør nedarves på børnene. Her må der virkelig ske en meget varsom undersøgelse; vi kan ikke have det således, at borgere, som i øvrigt er lovlydige, kommer til at hæfte for f. eks. afstamning.

Det kan dog være rimeligt at tilføje, at i mange tilfælde, hvor der er tvivl, dér må det — og det vil jeg gerne sige så stærkt, som jeg kan, på mit partis vegne til det høje ting — at dér må det være regeringens ansvar. Her vil jeg føje til: hvis regeringen ønsker — og det kunne jeg i og for sig godt tænke mig — at nedsætte et udvalg, skal vi sige på højesteretsdommerstade eller på juridisk professorstade, så skulle dette udvalg efter min mening ikke være en appelinstans for efterretningstjenesten, men det skulle være et prøvende organ, som i tvivlsspørgsmål kunne udtale sig til ministeriet; så har vi intet at indvende derimod. Jeg føjer til: dette behøver vi her i det høje ting ikke at blande os i; det må, da det hele foregår på regeringens ansvar, være regeringen, der bestemmer dette.

Jeg hørte den højtærede justitsminister tale om et 4 mands udvalg, en slags parlamentarisk udvalg. Ja, nu skal jeg jo ikke på dette tidlige stadium sige aldrig, men jeg er ærlig talt tilbøjelig til at tro, at det parti, jeg tilhører, ikke ønsker at tiltræde et sådant forslag. I hvert fald mener vi ikke, at det vil være rimeligt at sammenblande administration med lovgivningsmagt. Vi kan her ved forskellige lejligheder sige, hvilke retningslinjer vi ønsker, men i øvrigt må det efter min mening være ministeriet med al den sagkundskab, det selv kan skaffe sig — jeg havde nær sagt både af moralsk og videnskabelig art — der har ansvaret.

Jeg har hørt, at man i denne forbindelse har talt om ombudsmanden. Jeg sætter ombudsmandsinstitutionen meget højt, men jeg må ærlig talt sige, at dette forslag finder jeg meget uheldigt. Ombudsmanden er fol-

[Vagn Bro.]

ketingets tillidsmand. Ombudsmanden er den, der klages til, også over embedsmands-handlinger, altså også over handlinger ved-rørende efterretningstjenesten, når de kom-mer frem; så det finder jeg principielt ikke ville være det rette — rent bortset fra at det ville betyde en overbebyrdelse med arbejde for ombudsmanden.

Jeg kan på grundlag af disse udtalelser sige, at vi er rede til at deltage i en udvalgs-behandling, men, højtærede formand, ikke i et udvalg på 17 medlemmer med det formål, som her foreslås, men en alminde-lig udvalgsbehandling.

Thestrup: Der er ingen, der kan være uenig med den ærede ordfører for forslags-stillerne, det ærede medlem hr. Skræppen-borg-Nielsen, i, at der ved grundloven er sikret alle borgere ytringsfrihed, og at Danmarks befolkning skal have ret til at kritisere den til enhver tid siddende rege-ring for dens politik, herunder også dens udenrigspolitik. Hvis en kritik af en rege-ring eller en politisk stillingtagen som sådan ikke var tilladt, så var vor stat ikke en retsstat, og alle demokratiske rettigheder blev i så fald tilsidesat.

Men når jeg har sagt dette, vil jeg også sige, at det er en stats, måske først og fremmest en demokratisk stats pligt at beskytte sig mod femtekolonneangreb og spionage, som det er dens pligt at beskytte sig imod ethvert angreb. Som led i beskyt-telsen mod femtekolonnevirksomhed og spionage er det nødvendigt at have en efterretningstjeneste. Fra mit partis side fastholder vi bestemt nødvendigheden af en effektiv efterretningstjeneste; selv om det, der er kommet frem, ikke giver os nogen grund til at nære mistro til efterret-ningstjenesten, vil vi gerne være med til kontrolforanstaltninger.

Det har i pressen været fremdraget, at man fra den høje regerings side vil foreslå at nedsætte et parlamentarisk udvalg til at kontrollere politiets efterretningstjeneste. Det, der efter mit partis opfattelse skal kontrolleres, er naturligvis ikke enkeltheder i arbejdet. Det kan ikke være en gennem-gang af arkiver og kartoteker, hvis sådanne findes; det må være, om de retningslinjer, hvorefter efterretningstjenesten arbejder og

virker, har til formål at beskytte mod femtekolonnevirksomhed og spionage uden at gå videre, end det er nødvendigt herfor. Jeg vil tro, at faren er den, at man måske er tilbøjelig til at gøre den mistænkte kreds for stor, og at man som følge af urigtige eller ufuldstændige oplysninger placerer personer i kartotekerne, uden at der er til-strækkelig grund dertil. Jeg synes, at et udvalg kunne gøre sig bekendt med retningslinjerne for arbejdet og overveje, om de er rigtige, og om de overholdes, og ud-valget kunne så også træffe bestemmelse, hvor der bliver rejst klage over, at efter-retningstjenesten er gået for vidt.

For så vidt er jeg enig med den højt-ærede justitsminister. Derimod tror jeg, at det vil være ganske urigtigt at sammen-sætte dette udvalg af parlamentarikere. Det skal efter min opfattelse netop ikke være et udvalg nedsat af dette folketing eller bestående af dette folketings med-lemmer. Jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Vagn Bro i, at udvalget bør nedsættes på regeringens ansvar og af rege-ringen, og jeg kunne tænke mig at foreslå et udvalg sammensat af 3 dommere, f. eks. en højesteretsdommer, en landsdommer og en by- og herredsdommer. Det forekommer mig, at et sådant udvalg ville være bedre egnet til at løse opgaven end noget andet udvalg, jeg har hørt foreslået.

Til en kontrol efter disse linjer kan vi give vor tilslutning, og en sådan kontrol vil vi gerne være med til at drøfte, men vi kan ikke stemme for det forslag, der er fremsat af det ærede medlem hr. Skræppen-borg-Nielsen.

Else-Merete Ross: Selv om jeg helst så kartotekordningen helt afskaffet, må jeg erkende, at det nok i nogen grad er nød-vendigt at have et organ til at værne mod foretagender eller handlinger, som må anta-ges at være rettet mod rigets selvstændig-hed og den lovlige samfundsorden, men det må også udelukkende være disse kriterier, der lægges til grund for efterretningstjene-stens virksomhed, og ikke andre. Man må bestandig have dette forhold for øje. Hvis man nogen steder på grund af misforståel-ser eller utilstrækkelig instruktion foretager registreringer, uden at dette grundlag findes, må der gribes ind.

[Else-Merete Ross.]

Når der nu igen er opstået uro om kartotekerne, er det jo, fordi folk har på fornemmelsen og i øvrigt også har eksempler på, at udtalelser, artikler, rejser til østlandene o. s. v. er tilstrækkelig anledning til, at de pågældende indføres i efterretningstjenestens kartoteker. Det opfattes af borgerne som noget ubehageligt og krænkende, som de vil have sat en stopper for.

Det er vi i mit parti enige i. Derfor er spørgsmålet, en måned før det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen fremsatte sit forslag til folketingsbeslutning, blevet rejst af to radikale ministre, den højtærede undervisningsminister og den højtærede fiskeriminister, over for den højtærede justitsminister.

Da det ærede medlem hr. Holmberg stillede spørgsmålet angående denne sag den 29. januar, sagde han, at kartotekerne jo ikke kan volde skade, dersom de borgere, der på grund af en bestemt politisk opfattelse eller af andre årsager er opført i kartotekerne, ikke forfordes f. eks. ved besættelse af stillinger i forskellige statslige eller andre institutioner. Det kan jeg slet ikke være enig i. Det må, som jeg sagde før, af borgerne føles som noget urimeligt og noget næsten uværdigt at blive skrevet op i et kartotek, uden at der foreligger grundlag for at antage, at de har ønsker om at antaste rigets selvstændighed eller den lovlige samfundsorden, og det gør de ikke, fordi en mand f. eks. i 30'erne meldte sig ind i Radikal Ungdom. Men hvorfor skal man så stå i kartotekerne?

Dernæst ved vi jo fra besættelsen, hvordan den tyske værnemagt fik fat i det danske politis hemmelige kartoteker, og hvordan mange borgere blev arresteret, og hvordan endda mange senere blev ført til koncentrationslejre.

Jeg går ud fra som givet, at det er ministrenes opfattelse, at efterretningstjenestens virksomhed under ingen omstændigheder må kunne have den virkning, at landets borgere ikke frit kan udtale sig i skrift og tale om udenrigspolitiske og militære spørgsmål. Det ville jo gøre ytringsfriheden ganske illusorisk, hvis folk risikerede, at deres udtalelser blev samlet og lagt i kartoteksmapper. Retten til frit at tænke, tro og tale er

et af demokratiets vigtigste frihedsgoder. Dette gode må ikke beskæres hverken direkte eller indirekte via kartoteker ved en utilbørlig politisk kortlægning af borgerne.

De oplysninger, der foreligger om uheldige eksempler på tilfælde, hvor urimelig registrering har fundet sted, går jeg ud fra ministeren vil redegøre for i et udvalg. Jeg synes, det er vigtigt, at vi i hvert eneste tilfælde, som har været fremme i pressen, bliver orienteret om den rette sammenhæng. Jeg ved ikke, om der er tale om overdrivelse eller urigtigt referat, men i hvert fald er der i visse kredse af befolkningen skabt utryghed og usikkerhed, som vi alle er interesseret i bliver bragt til ophør.

Lad mig give et par eksempler på, hvad der skulle have fundet sted. Det er fra Holbæk Amts Venstreblad, og jeg beder om tilladelse til at citere:

„En studiekreds i Haderslev samles under Liberalt Oplysningsforbund, drøfter i en serie Gandhis ikke-voldslære. Lederen af LOF opsøges af en lokal politimand, der siger, at han af „sikkerhedsmæssige“ grunde må have navnene på deltagerne.“

Eller et andet eksempel:

„En husmand skriver i et lokalt jysk blad et indlæg mod en hjemmeværnsøvelse, der er gået ud over hans marker“ — og har væltet hans gærde, og han er sur — „Dagen efter møder en kriminalassistent op på det lokale kommunekontor og udbeder sig oplysninger om manden.“ Et tredje eksempel er:

„En bogtrykker, der er i færd med at trykke en Aldrig Mere Krig-tryksag, opsøges af et medlem af Hjemmeværnets Oplysningsudvalg (Odense) og anmodes om at undlade at trykke den fuldt ud lovlige tryksag — samt tilbydes erstatning i form af kontant.“

Som sagt håber jeg, at ministeren vil tage både disse eksempler og andre enkelttilfælde op til belysning i udvalget.

Suden håber jeg, at ministeren vil redegøre for antallet af personer, som kartotekerne indeholder, og orientere om de forhold, der knytter sig til militærets efterretningstjeneste.

Jeg er også interesseret i at få at vide,

[Elsø-Merete Ross.]

hvilke organer der medvirker i en eller anden sammenhæng til tilvejebringelse af oplysninger til disse formål.

Ministeren nævner, at man i Sverige og England har kritiseret, at efterretningstjenesten ikke var effektiv nok. Kunne Wenerström- og Profumoaffæerne være undgået ved at skrive endnu flere folk på kartotekskort på grund af deres udtalelser på møder og i artikler? Det er jo specielt indskrænkningen i ytringsfriheden, folk vender sig imod og ikke imod, at der skrives ind mod en spion og mod en Profumo, der aflægger falsk vidnesbyrd i parlamentet.

Det, der nu er sket, og som ministeren gav udtryk for, er, at regeringen vil ned sætte et kontrolorgan, som kan følge hele dette problem. Det hilser jeg med glæde. Personlig ville jeg foretrække, at det ikke blev medlemmer af folketinget, der fik sæde i dette kontrolorgan, og i hvert fald slet ikke som eneste medlemmer. Andre har foreslået et udvalg af jurister eller dommere. Personlig tror jeg, det ville være endnu bedre, hvis man fandt frem til nogle personer af forskellig profession, som nød særlig tillid i befolkningen, og bad dem overtage opgaven. Havde professor Hal Koch levet, ville han efter min mening have været ganske særlig velegnet.

Jeg indrømmer, at det nok ville være praktisk at have en dommer eller anden højtstående jurist som medlem, og måske ville det være godt at lade ombudsmanden deltage i opbygningen af de retningslinjer, hvorefter kontrolorganet skal medvirke, selv om han måske nok ikke i det lange løb ville have tid til at være med i udvalget.

Jeg ved, det er svært både at finde og blive enig om de egnede personer og også at få dem til at påtage sig opgaven, men jeg håber, at det lykkes. Det er jo helt afgørende, at de personer, der kommer til at overvåge udviklingen på dette område, nyder respekt og tillid.

Der bør i forbindelse med kontrolorganets etablering drages omsorg for, at alle, der

knytted til efterretningstjenesten, er nøje orienteret om grundlaget for virksomheden. Og de retningslinjer, der må opbygges, må slutte sig til det synspunkt, jeg var inde på, da jeg talte om kriteriet for registreringen; det vil sige, at der ikke i fremtiden ude omkring i landet foretages registreringer af den karakter, der har været givet eksempler på i den senere tid. Hvis ikke kontrolorganet kan hindre det, er opgaven ikke løst.

Kontrolorganet skal også overvåge de retningslinjer, der følges med hensyn til videregivelse af oplysninger fra kartotekerne. Jeg regner også med, at kontrolorganet må påbegynde en sanering af de eksisterende kartoteker. Det er klart, at noget sådant lader sig ikke gennemføre fra den ene dag til den anden, men det vil være urimeligt, at de, der nu findes i kartotekerne, fremtidig skal stå der, blot fordi de én gang er blevet anbragt dér. En sanering må finde sted, og igen må man klart holde sig kriteriet for øje. Jeg er sikker på, at kontrolorganet vil kunne virke efter sin hensigt, hvis disse opgaver tages op med håndfasthed og med vilje til at holde hele apparatet på det meget begrænsede niveau, som det bør have. Det er ikke nødvendigt, at vi her i landet på dette område optræder, som om det drejer sig om en stat, der med store vanskeligheder holder de demokratiske funktioner i gang. Vi skal stole på borgernes demokratiske indstilling og på deres ansvarfølelse. Det grundlag holder bedre, tror jeg, end selv et nok så stærkt udbygget kartotek.

Iver Poulsen: Selv om forholdene i dag heldigvis er noget anderledes end f. eks. i 1939, kan der efter mit partis mening ikke være tvivl om, at vi skal have et sikkerhedspoliti, og at vi skal have et efterretningsvæsen til at sikre landet mod overtrædelse af straffelovens 12. og 13. kapitel om forbrydelser imod statens selvstændighed og sikkerhed og imod statsforfatningen og den øverste statsmyndighed. Vi må ikke hen give os til ønsketænkning og tro, at forhold

[Iver Poulsen.]

som dem, vi f. eks. oplevede i 1939, ikke kan opstå igen; og meget vil kunne bebrejdes os, hvis vi i en fremtidig alvorlig situation står uforberedt på dette område. Derfor må vi affinde os med, at en efterretningstjeneste er en nødvendighed i en så ufredelig verden som den, vi lever i. På den anden side må vi naturligvis også passe meget på, at vi ikke styrter os ud i en kamp mod spøgelse og vejr møller og ser en samfundsfjendsk borger i enhver lovlydig dansk statsborger, blot fordi han har en anden mening om tingene end vi andre og den, vi tror og mener er den rigtige.

Som det er nævnt af flere ordførere, har vi en forfatning og en grundlov, som tilsikrer borgerne visse frihedsrettigheder, herunder tros-, tale- og ytringsfrihed samt foreningsfrihed, og det er uforeneligt med disse grundlovssikrede frihedsrettigheder, hvis — jeg siger udtrykkelig hvis — man blot på grundlag af politisk tilhørsforhold eller anden meningstilkendegivelse registrerer danske statsborgere, hvad enten det sker i særlige kartoteker eller i hemmelige kartoteker, sammen med personer, om hvem man har en stærk og velbegrundet mistanke om, at de har en statsfjendtlig indstilling. Endvidere er det naturligvis dobbelt uheldigt, hvis denne registrering af lovlig personlig adfærd senere skal komme vedkommende personer til skade gennem en eller anden form for diskriminering. Endelig må, som det også er nævnt, de sørgelige erfaringer, vi tidligere har gjort med hensyn til, hvad sådanne hemmelige kartoteker også kan bruges til i påkommende tilfælde, mane til den allerstørste forsigtighed. Fra at have et sikkerhedspoliti og et efterretningsvæsen til sikring af landet imod forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og til at føre kartoteker over lovlydige borgeres meningstilkendegivelser og daglige adfærd er der et stort spring, og det må være indlysende, at et sådant kartotek kun må indeholde navne på og oplysninger om personer, som man har en velbegrundet mistanke om arbejder med og støtter kriminelle planer f. eks. rettet mod samfundets sikkerhed og selvstændighed.

Forskellige offentligt omtalte hændelser i den senere tid synes imidlertid at vise, at

det sikkerhedspoliti og dets efterretningstjeneste, som folkettingen har vedtaget at vi skal have, har vist en større ivrighed og måske har haft lidt længere fangarme, end det egentlig er heldigt, når befolkningens grundlovssikrede friheder skal bevares, og af den grund, fordi det er kommet frem, kan vi udmærket godt i mit parti gå med til, at lovgivningsmagten tager spørgsmålet op til drøftelse og overvejer, om vi skal have indført et eller andet kontrolorgan. Men med hensyn til dette kontrolorgan vil jeg gerne sige, at jeg helt kan tilslutte mig, hvad tidligere ærede ordførere fra venstre og det konservative folkeparti har sagt. Vi mener ikke, det skal være medlemmer af det høje ting, der skal indvælges i et sådant kontrolorgan. Jeg synes, det må være rigtigt, at det er justitsministeren, der har ansvaret for administrationen, og det må ned sættes under justitsministerens ansvar. Der vil ske en sammenblanding af den lovgivende og udøvende myndighed, hvis det bliver medlemmer af folkettingen, der skal ind i et sådant kontrolorgan.

Hvad angår det foreliggende forslag, kan vi ikke gå med til, at et folketingsudvalg på 17 medlemmer skal foretage en eventuel undersøgelse af de forhold, man har draget frem nu. For når vi nu skal have et sikkerhedspoliti og en efterretningstjeneste — og det mener mit parti jo absolut vi skal — så kan man ikke regne med, at det, der i samfundets interesse skal være hemmeligt, vedbliver at være hemmeligt, hvis 17 folketingsmedlemmer skal til at gennemgå materialet. Og i et udvalg af politikere vil det saglige, ikke mindst i et tilfælde som dette, let blive skudt lidt for meget i baggrunden til fordel for det partipolitiske. Derfor mener vi, at det virkelig er en overvejelse værd at lade en upolitisk og mere sagligt sammensat kommission, f. eks. af jurister, foretage en undersøgelse af forholdene og så eventuelt fremkomme med en redegørelse over for folkettingen; for det drejer sig jo om en sag, der ikke må betragtes ud fra en partipolitisk eller følelsesbetonet synsvinkel, men først og fremmest må ses ud fra den synsvinkel, hvorfra folkettingen betragtede spørgsmålet, da det vedtog, at vi skulle have et sikkerhedspoliti og et efterretningsvæsen til at sikre landet mod overtrædelser af straffelovens 12. og 13. kapitel.

Aksel Larsen: Det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen begyndte sin tale med at sige noget, som var absolut rigtigt, nemlig at det, man kalder kartotekerne, kun er en del af efterretningstjenesten, at det er et redskab for efterretningstjenesten. Klart er det, at hvis der eksisterer kartoteker, så består de af kartotekskort, og det er begrænset, hvad der kan stå på et kartotekskort, og derfor er disse kort anbragt i chartequer, hvor man opbevarer alle mulige oplysninger, som man har fået på mange forskellige måder.

En af de måder, hvorpå efterretningstjenesten eller efterretningstjenesterne — for de er jo i flertal — får sine oplysninger, er ved telefonaflytning. Telefonaflytning kan i almindelighed kun foretages efter en dommerkendelse, men i visse undtagelsestilfælde kan den foretages efter beslutning af en politinstans, dog, så vidt jeg erindrer, kun for kortere tid.

Nu har jeg — og jeg skal udtrykke mig så forsigtigt, som jeg på nogen måde kan — en absolut velbegrunder formodning om, at min privattelefon har været aflyttet af efterretningstjenesten, først af Københavns opdagelsespolitisk efterretningstjeneste, senere af rigspolitiets efterretningstjeneste, formodentlig også af militærrets, så længe jeg har haft privattelefon. Jeg tvivler ikke om, at denne aflytning, der i hvert fald i en række år — og her taler jeg ud fra viden — også har udstrakt sig til telefonen på mit værelse her i folketinget, er sket efter en dommerkendelse, og så er det altså i orden. Der er blot det ved det, at en sådan dommerkendelse, hvis den foreligger, hvad jeg går ud fra, er holdt hemmelig. Jeg kender den ikke; jeg har ingen mulighed for at anfægte den. Jeg ved ikke, hvornår den er afsagt; jeg ved ikke, hvilken dommer der har afsagt den. Jeg ved ikke, af hvilken afdeling af byretten eller hvilken anden retsinstans den er afsagt.

Jeg har med andre ord ingen muligheder for at anfægte denne dommerkendelse. Hvis en indbrudstyv, en voldsforbryder, en rovmorder eller en seksualforbryder kommer i konflikt med myndighederne, så har vedkommende en mulighed for i hvert fald at tale sin sag for retten, oven i købet med juridisk bistand. Jeg har ingen muligheder for at anfægte en dommerkendelse,

som jeg ikke er orienteret om, og jeg tillader mig derfor at benytte denne anledning — og jeg taler sådan set ikke så meget på mine vegne som på alle deres vegne, hvis telefoner bliver aflyttet ud fra efterretningstjenestens mere eller mindre mærkværdige politiske motiver — til at stille det spørgsmål, om det fortsat skal være sådan, at dommerkendelser om politiske telefonaflytninger i ubegrænset tid kan holdes hemmelige for dem, de går ud over, således at man ikke har en mulighed for at anfægte dem ved domstolene og få fastslået, om de er tilladelige eller ikke.

Måske skal jeg tilføje som en bibemærkning, at mig personlig generer telefonaflytningerne ikke, efter at jeg efter lang kamp med telefonvæsenet er nået dertil, at jeg uden vanskeligheder kan telefonere — for der var jo perioder, hvor det var meget svært at få min telefon til at fungere, formodentlig fordi efterretningstjenestens aflytningsapparat ikke var godt nok. Jeg er naturligvis, idet jeg går ud fra, at min telefon bliver aflyttet, sådan indstillet, at jeg siger intet andet i telefonen, end hvad politiet kan tåle at høre, og hvis jeg går hen og bruger en telefon andetsteds, så siger jeg heller ikke andet, end hvad politiet kan tåle at høre; men derimod kunne det godt være, at jeg ikke ville være helt begejstret for, hvis jeg kunne risikere, at mine telefonsamtaler om politiske spørgsmål kom til andre politiske partiers kendskab.

Under alle omstændigheder: jeg ønsker dette spørgsmål draget ind i debatten; jeg ønsker dette spørgsmål behandlet af det udvalg, der måtte blive nedsat; jeg ønsker, at man overvejer, hvad man her kan gøre for at sikre statsborgerne i dette land en vis elementær grad af frihed, således at de ikke skal være udsat for, at de i lange, lange åremål på grundlag af for dem hemmeligholdte dommerkendelser får deres telefoner aflyttet og formodentlig også deres breve åbnet og læst af efterretningstjenestens folk.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Må jeg sige til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at problemet om telefonaflytning havde vi lejlighed til for år tilbage i det høje ting at diskutere, da vi ændrede retsplejeloven. Der anvendes ikke telefon-

[Justitsministeren.]

aflytning uden efter dommerkendelse, det vil jeg gerne understrege; jeg ved ikke, hvilket holdpunkt det ærede medlem har for den opfattelse, at hans breve skulle blive åbnet. Jeg går ud fra, at det udvalg, der nu nedsættes, også vil behandle de af det ærede medlem rejste spørgsmål, og jeg vil være meget villig til for min del at deltage i en forhandling derom.

Jeg er indstillet på i det folketingsudvalg, jeg regner med nedsættes, i fortrolig form at give oplysning om alle de enkelttilfælde, pressen har fremdraget, i det omfang vi har mulighed for at identificere dem. Når jeg siger, det skal ske i fortrolig form, så er det bl. a. og i høj grad af hensyn til de pågældende selv. Man kan naturligvis sige, at i de tilfælde, hvor de har meldt sig med navns nævnelse — det er de færreste af dem — skyldte man dem ikke noget hensyn. Jeg mener alligevel, at vi gør det, og jeg tænker, at medlemmerne af udvalget vil være enige med mig heri.

Det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen mente, at tale-, trykke- og trosfriheden var i fare som følge af efterretningstjenestens virksomhed. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem: når han daglig læser dagspressen, så kan han bestemt ikke have det indtryk, at nogen føler sig trykket, og hvis det ærede medlem læste den korrespondance, jeg i denne tid har fået sendt, så ville han være enig med mig i, at den frygt spores ikke; ytringsfriheden blomstrer som aldrig før, undertiden også med giftblomster.

Det ærede medlem mente, at efterretningstjenestens hele virksomhed var i strid ikke alene med grundlovens ånd, men også med dens bogstav, og det ærede medlem nævnte § 77. Det er klart, at jeg ikke deler den opfattelse; jeg mener, den er ganske urigtig. Hvis den var rigtig, hvorledes kunne det ærede medlem da tænke sig at denne virksomhed havde været drevet i mere end 30 år, uden at spørgsmålet om grundlovsmæssigheden havde været rejst?

Det ærede medlem læste mig jo teksten i demokratiets hellige og misbrugte navn. Jeg kan ikke tilbageholde den bemærkning, at det er min erindring — jeg bygger på min skrøbelige hukommelse, jeg har ikke spurgt efterretningstjenesten — at det

ærede medlem igennem en lang, lang årække var et estimeret medlem af det kommunistiske parti. Han var en ledende kraft kommunistisk set i Middelfart og nærmeste omegn. Det ærede medlem var det i den tidsepoke, vi betegner som Stalins epoke, og det ærede medlem tør vel vanskeligt bestride, at netop i den periode var det land, hvorved det ærede medlems hjerte hang, vel den mest udprægede politistat, dette århundrede har set. Men endfin, al omvendelse må hilses med tilfredshed.

Til det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen vil jeg sige, at naturligvis registreres folk ikke på grund af deres afstamning. Det ærede medlem mente, at det måske var rigtigere at begrænse et kontrolorgan til 2 personer. Det ville jeg ikke have noget imod. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at redegøre for, hvilke tanker jeg har gjort mig om dette spørgsmål. Min tanke var den — det fandt jeg naturligt — at netop den folkevalgte forsamling skulle udpege kontrolorganet. Jeg var en lille smule ked af, at det ærede medlem fru Else-Merete Ross afviste medlemmer af parlamentet og derefter sagde: vi skal have folk, der nyder særlig tillid. Jeg håbede oprigtig talt, at det gjorde vi også i dette høje ting. Men altså min tanke var, at det naturlige måtte være, at netop folketinget, som har kontrolopgaven over for regeringen, udpegede medlemmerne af et sådant udvalg, og min tanke var yderligere dertil at knytte uden stemmeret embedsmænd, som var kendt med området.

Kontrolorganets opgave skulle dels være at holde sig underrettet om de til enhver tid fulgte retningslinjer for registreringen, dels skulle dette kontroludvalg i tilfælde, hvor efterretningstjenesten i anledning af forespørgsel fra en styrelse ville videregive foreliggende oplysninger om enkeltpersoner, have sagen forelagt til godkendelse af, at oplysninger blev videregivet, og det var ydermere tanken, at der skulle være vetoret for det enkelte medlem, men således at sagen herefter måtte gå til justitsministeren.

Jeg forstår, at det er nødvendigt — det gjorde det ærede medlem hr. Vagn Bro meget klart for mig, det ærede medlem hr. Thestrup også; ej heller det ærede medlem fru Else-Merete Ross var tilhænger af tanken — at begrave denne parlamenta-

[Justitsministeren.]

riske kontrollkommission eller dette kontroludvalg, og vi må naturligvis så i udvalget overveje, hvad vi kan sætte i stedet.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Vagn Bro, at jeg forstår i og for sig meget vel det ærede medlems tankegang. Det, der ligger bagved, er vel dette: vi vil ikke stille gidsler til jer. Men jeg vil gerne sige, at jeg synes ikke, man kan bruge det argument, at der her er tale om en sammenblanding af administration og lovgivningsmagt. Det er et argument, som vi bruger nu og da i en snæver vending, men det gælder i virkeligheden ikke, for hvad ville det ærede medlem så gøre med folketingets repræsentanter i SAS-ledelsen, i nationalbanken o. s. v.; det er jo administration og lovgivningsmagt rodet sammen. Derfor synes jeg ikke, det argument er så forfærdelig meget værd. Men jeg konstaterer, at tanken altså ikke har vundet den tilslutning, der er nødvendig for at realisere den.

Det ærede medlem hr. Vagn Bro pegede dernæst på, at man måske kunne rette anmodning til en højesteretsdommer, måske til en juridisk professor o. s. v. Det er ting, som vi må diskutere. Det ærede medlem vendte sig imod at inddrage ombudsmanden i denne kontrol, og i den argumentation, det ærede medlem her fremførte, er jeg ganske enig. Rent bortset fra, at der ville blive tale om en betydelig arbejdsbyrde, så ville det principielt være forkert, at ombudsmanden, som af egen drift kan gribe ind i efterretningstjenesten, hvis han vil, blev sat til at kontrollere — i virkeligheden til en administrativ opgave, hvor han også skulle kritisere sig selv. Så blev det hele så frygtelig indviklet.

Også det ærede medlem hr. Thestrup var imod tanken om parlamentarikere i denne forbindelse og pegede på 3 dommere. Vi må drøfte det i udvalget.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross nævnte nogle konkrete tilfælde. Jeg vil gerne sige om det ene af dem — det kan jeg såmænd godt sige her offentligt — at den såkaldte Scharnbergsag kommer overhovedet ikke politiets efterretningstjeneste ved, affæren mellem husmanden og hjemmeværnsmanden ej heller. Haderslevaffæren glæder jeg mig til at redegøre for i udvalget. Jeg ser heller ikke, at den vedkommer politiets

efterretningstjeneste. Det ærede medlem ville også have oplysninger om militærets efterretningstjeneste; jeg må naturligvis henvide det ærede medlem til at søge disse oplysninger hos den højtærede forsvarsminister.

Endelig vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Iver Poulsen, at jeg er lidt bange for, at det ærede medlems definition af opgaven blev lidt for snæver, når han talte om personer, der arbejder med kriminelle planer. Jeg tror, at vi med meget udbytte i det udvalg, der nu bliver nedsat, kan diskutere hovedretningslinjerne, og som sagt vil jeg være interesseret i at redegøre for de enkelttilfælde, der har været fremdraget i pressen, i det omfang det er muligt at identificere dem.

Ordføreren for forslagsstillerne (Skærøppenborg-Nielsen): Jeg har naturligvis et par bemærkninger til de ikke få udtalelser, der er faldet i eftermiddagens løb. Jeg tror, jeg tør sige det sådan, at mange af de udtalelser, der er faldet, har været positive udtalelser, i mange henseender så positive, at vi vist godt kan tillade os at sige, at vi ikke har fremsat vort forslag til folketingsbeslutning forgæves.

Den højtærede justitsminister var jo forundret over, at nogen i dette land kunne tillade sig at tale om politistatsmetoder. Jeg tvivler i denne forbindelse aldeles ikke på, at den højtærede justitsminister ikke er tilhænger af den slags ting; det tror jeg ikke, det har jeg aldrig troet. Men jeg ved ikke, om det ikke er politistatsmetoder, når politiets efterretningstjenestes folk — som jeg har eksempler på, dem skal jeg gerne redegøre for i det udvalg, der nedsættes — får ordrer til at lytte ved dørene for at høre, hvad folk taler om inde i stuerne. Jeg kan konkret nævne, at dette er sket på adressen Søndergade 13 i Middelfart, og jeg skal i udvalget gerne komme med en hel række eksempler på, hvordan politiet i dette land mener at kunne tillade sig at skabe sig.

Der er i eftermiddagens løb talt om kontrolorganer og om en hel masse andre ting. Lad mig sige det sådan, at hvis et kontrolorgan — i hvert fald hvis det skal sammensættes af det høje folketing — skal have nogen betydning, nogen værdi, så må det omfatte alle partier, der er repræsenteret

[Skræppenborg-Nielsen.]

her i folketinget. Hvis den høje regering mener, at det er nok med repræsentanter for blot 4 partier, så tager den høje regering fejl, for et sådant kontrolorgan vil ingen tillid have ude i landet.

Jeg nævnte før, at jeg havde nogle eksempler, som jeg gerne vil redegøre for i det nedsatte udvalg, nogle kontrollerede eksempler — og jeg har endda nogle af dem skriftligt. Disse kontrollerede eksempler tyder på, at ikke så få politifolk vistnok er lidt for emsige, vistnok er lidt for frække med hensyn til, hvordan de kan behandle dette lands borgere.

Et par enkelte bemærkninger til det ærede medlem fru Else-Merete Ross, der jo gerne vil tage sig den ære, at det var det radikale venstre, der en måned førend vi rejste sagen i folketinget. Det er ikke for mig noget problem; det er ikke afgørende for mig og for os, hvem der rejser en sådan sag. Det er afgørende for os, at der sker noget, at der finder reguleringer sted, at der finder kontrolmæssige foranstaltninger sted o. s. v. o. s. v. Men det ærede medlem fru Else-Merete Ross sagde altså, at medlemmer af radikal ungdom allerede i mange tilfælde var indført i kartoteket, og det tvivler jeg ikke et øjeblik på. Jeg tror at kunne sige det sådan, at der inden for alle partier, der er repræsenteret her i folketinget, findes folk, der er registreret i de hemmelige kartoteker. Hvis noget parti tror, at de går fri, så tager de afgørende fejl.

Må jeg i denne forbindelse takke den højtærede justitsminister for listen over de folk, der efter justitsministerens oplysninger ikke var opført i de hemmelige kartoteker. Det drejer sig om atomkampagnefolk. Aldrig mere Krig-folk og andre, som ministeren nævnte. Jeg takker for listen, og jeg håber meget, at den må holde.

Den højtærede justitsminister oplyste sluttelig, hvad jeg havde foretaget mig i mit tidligere politiske liv. Sådan set ligger det, den højtærede justitsminister gav udtryk for, på så lavt et plan, at jeg i og for sig ikke burde værdige den højtærede justitsminister et svar. Alligevel vil jeg gøre det. Jeg vil gøre det ved at sige, at jeg skammer mig ikke over at have været medlem af Danmarks kommunistiske parti, for det har jeg absolut ingen grund til.

Jeg har i den by, hvor jeg har virket, aldrig nogen sinde givet udtryk for, at man ikke må tænke, tro og tale frit. Jeg har aldrig givet udtryk for nogen form for vold. Jeg har altid prøvet på at rette mig efter, hvad dette høje folketing på lovlig vis har vedtaget som lov i dette land. Men det skal indrømmes, at jeg har tilladt mig at have den frihed ikke altid at være enig med dem på bjerget om, hvilken politik der skal føres i dette land. Jeg vil gerne sige her, at den frihed agter jeg at bevare.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

K. Axel Nielsen: Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Baagø har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for Grønland at stille følgende spørgsmål:

„Hvad har ministeren foretaget i anledning af Grønlands landsråds enstemmige henstilling fra maj måned 1963 om opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Ellen Strange Petersen har meddelt mig, at hun ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad agter ministeren at foretage sig i anledning af, at mange gymnasieskoler ikke vil kunne foretage den deling mellem en matematisk-fysisk og en naturfaglig linje, som er forudsat i den nye gymnasieordning?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

[Formanden.]

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 28. februar, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om leje.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretnings-tjenestes virksomhed [af Skræppenborg-Nielsen m. fl.].

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om Arbejdsmarkedets Til-lægspension.

Mødet hævet kl. 16⁵².

63. møde.

Fredag den 28. februar kl. 10.

Formanden: I skrivelse af gårds dato meddeler ministeren for Grønland, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til arvelov for Grønland.

Medlemmer af folketinget Poul Hansen (Grenå), Anders Andersen, Gorrsen, Asger Jensen, Poul Nilsson og Sinnbeck har med-delt mig, at de ønsker skriftligt at frem-sætte:

Forslag til lov om fregatten „Jylland“.

Statsrevisorerne har afgivet betænkning over statsregnskabet for finansåret 1962-63. Eksemplarer er omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til arvelov for*

Grønland. Inden for det arve- og skifteret-lige område i Grønland gælder i dag den grønlandske arvelov af 7. juni 1958. Denne lov stemmer, bortset fra visse specielle be-stemmelser særlig inden for skiftereglerne, med de regler, der gjaldt i den øvrige del af riget, dengang loven trådte i kraft. Gen-nemførelsen af den nye danske arvelov af 31. maj 1963, som indførte en række nye regler vedrørende slægtens og ægtefællens arveret og testamentsretten, har gjort det naturligt at foretage en revision af den grøn-landske arvelov, således at der fortsat kan være materiel retsenhed mellem Grønland og Danmark inden for dette retsområde i det omfang, hensynet til de særlige forhold i Grønland og grønlandsk retsopfattelse ikke fører til afvigelser.

Udgangspunktet for udarbejdelsen af det fremsatte lovforslag har været den danske arvelov af 1963, men man har ved indar-bejdelsen af denne lovs bestemmelser i for-slaget fundet det naturligt at søge den for-enkling bevaret, som har fundet udtryk i den gældende grønlandske arvelov under hensyn til, at loven i praksis anvendes hyp-pigt af de grønlandske kredsdommere og kommunefogder, som er vant til at arbejde med en enkel og kortfattet lov.

Forslaget har med undtagelse af et par enkelte bestemmelser i overensstemmelse med landsrådslovens § 7 været forelagt Grøn-lands landsråd, som bortset fra et enkelt mindre væsentligt punkt enstemmigt har tiltrådt forslaget. To bestemmelser er efter forhandling med justitsministeriet indføjet i forslaget efter dets forelæggelse for lands-rådet, og disse bestemmelser, som ikke er af større praktisk betydning, vil blive fore-lagt landsrådet på dettes ekstraordinære samling i marts måned i år.

Idet jeg i øvrigt tillader mig at henvise til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anbefale forslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Poul Han-sen [Grenå]): Da bestræbelserne for at restaurere og bevare fregatten „Jylland“ synes at være gået i hårdknude og spørgs-målet måske aldrig lader sig endeligt afklare uden et initiativ fra folketingets side, skal jeg hermed på de ærede medlemmer hr. Anders Andersens, hr. Gorrsens, hr. Asger